

Amerika in Velika Britanija napovedali vojno Japonski!

Japonske čete se izkrcale v bližini Manile in zasedle otok Guam. Japonski bombniki se pojavili v bližini zapadne ameriške obale. Rusi prebili nemško bojno črto na centralni fronti in zdrobili dve Hitlerjevi diviziji. Angličani uničili 48 osiščnih tankov v bitkah na libijski fronti

MANILA, FILIPINI, 8. dec.—Japonske čete so se izkrcale s pomočjo petokoloncev na otoku Manangu v bližini vhoda v Manila zaliv. Istočasno so japonske vojske letala metala bombe na vojske naprave v skro vseh letih in na Manilo, glavno filipinsko mesto.

Japonsko radijsko poročilo pravi, da so japonske čete okupirale ameriški otok Guam brez uporabe. Ta leži 1650 milj. vzhodno od Manile.

Domneva se, da so japonske bombe ubile in ranile okrog 5000 ljudi v napadu na otok Oahu.

SAN FRANCISCO, CAL., 8. dec.—Mornarične avtoritete poročajo, da so se roji bojnih letal pojavili v zraku v bližini zapadne ameriške obale. Letala niso bila identificirana, toda domneva se, da so bila japonska.

WASHINGTON, D. C., 8. dec.—Kongres je sprejel resolucijo, napovedujo vojno napoved Japonski. Za to je glasovalo v senatu 8 senatorjev in njihovi protinajst senatorjev ni bilo navzočih. V nižji zbornici je bila resolucija sprejeta s 388 proti enemu glasu. Proti je glasovala kongresnica Jeannette Rankin, republikanka in pacifistka iz Montane. Ona je glasovala proti vojni s Nemčijo l. 1917.

Resolucija je bila sprejeta hlastno, ko je predsednik Roosevelt osebno prečital poslanico v kongresu. Roosevelt je dejal, da je Japonska napadla Ameriko brez vsakega vzroka in napovedal zmago ameriškega orožja.

LONDON, 8. dec.—Velika Britanija je napovedala vojno Japonski včeraj in premier Churchill je slovesno izjavil, da bo Anglija vodila odločno borbo proti Japonski s pomočjo močnejših ameriške pomorske in letalske sile. Parlament je navdušeno sprejel vojno napoved na zunanje.

Washington, D. C., 8. dec.—Predsednik Roosevelt je po konferenci s člani svojega kabineta in kongresnimi voditelji, na kateri je bila razprava o napovedi vojne Japonski, dobil poročilo generala Douglasa MacArthura, vrhovnega poveljnika ameriške oborožene sile na Filipinih, da so se japonska letala pojavila nad Luzonom in da so drugi roji bombnikov napadli otok Davao, Mindanao in Baguio.

Japonska kot napadalka si je izbrala čas, prostor in orožje. Iz generalovega poročila ni jasno, kako veliko škodo so napravile japonske bombe pri bombardiranju teh otokov.

Washington se je v nekaj minutah postavil na vojno bazo. Gledajoče armade, mornarice in letalske sile je bilo takoj mobilizirano za akcijo. Posebni koraki, določeni že prej, so bili storjeni. Prvo poročilo, da so Japonci napadli mornarične in letalske baze na Havajskem otočju, Manilo, Filipini, Guam in druge otoke na Pacifiku, je došlo v Washington ob 2:30 uri zjutraj popoldne.

Oni, ki so se udeležili konference v Beli hiši, so izjavili, da napovedi vojne Nemčiji ni bilo na razpravi. Senator Tom Connally, načelnik senatskega odseka za zunanje zadeve, je dejal, da je vojna med Ameriko in Japonsko neizbežna.

Predsednik Roosevelt je v soboto objavil vsebino poslanice, katero je naslovil japonskemu cesarju. V tej je skušal pregovoriti cesarja, naj preneha s koncentracijo japonskih čet v francoski Indokini, zaeno pa je sugestiral sklenitev sporazuma, ki naj bi preprečil izbruh vojne. Cesar je vse to ignoriral, nakar je premier Tojo v njegovem imenu napovedal vojno Ameriki in Veliki Britaniji.

Amerika je združena in vse difference med intervencionisti in izolacionisti so bile potisnjene na stran, ker je Japonska izvršila napad brez svarila, dočim se je istočasno po svojih reprezentantih v Washingtonu hinila, da je za odvrnitev konflikta.

General Robert E. Wood, predsednik odbora America First, vodilne organizacije izolacionistov, je izjavil, da bo njegova grupa podpirala Rooseveltovo administracijo v vseh ozihih. Slične izjave so podali senatorji in kongresniki, ki so doslej naglašali, da Ameriki ne preti nobena nevarnost, in srdito udrihali po Rooseveltu. Vsi listi, med temi čikaška Tribuna, so se obrnili na peti, zavrgli stališče izolacije in se izrekli za vojno proti Japonski.

Pred japonskim poslaništvom v Washingtonu se je zbrala velika množica ljudi, ko je prišlo poročilo, da je Japonska napadla Ameriko. Ljudje so kričali, toda nemirov ni bilo. Člani poslaništva so istočasno uničevali tajne dokumente in papirje.

Predsednik Roosevelt je instruiral federalnega justičnega tajnika Francis Biddla, naj takoj odredi aretacije japonskih podanikov, "ki ogrožajo varnost Amerike." Biddle sodi, da bo manj ko tisoč Japoncev prizadetih. Aretacije izvršujejo federalni detektiv.

San Francisco, Cal., 8. dec.—Vsa zapadna obala je na vojni podlagi. Župan Angelo Rossi je razglasil izjemno stanje in zahteval takojšen prekid vseh stavk.

Governor Culbert L. Olson je naznanil, da je bila država ponovno pozvana v akcijo. Ta bo sodelovala s federalnimi četami pri straženju mostov, obrambnih točk in vseh drugih strateških objektov.

New York, 8. dec.—Župan La Guardia je sklical sejo obrambnega sveta in potem pozval japonske podanike, naj ostanejo v svojih stanovanjih, zaeno pa je odredil zatvoritev japonskih klubov in drugih zborovalnih prostorov. Vse te je zastražila policija.

Sanghai, 8. dec.—Japonske čete so obkrožile tukajšnje mednarodno naselbino, ko je prišlo poročilo, da je Japonska napovedala vojno Ameriki. Angleška topničarka Petrei je eksplodirala v luki in se potopila. Domneva se, da so vsi člani posadke izgubili življenje.

Berlin, 8. dec.—Nacistični tisk je objavil vest o izbruhu vojne med Japonsko in Ameriko, toda uradni komunikacije molči o name-nitih Nemčije. Nacisti so zakričali, "da je vojni hujskač Roosevelt dobil, kar je iskal."

London, 8. dec.—Radijsko poročilo iz Moskve pravi, da so sovjetske čete prebile nemško bojno črto na centralni fronti v

dveh krajih. Ena vrzel je bila narejena severno od Moskve, druga pa pri Kalininu, 95 milj. severozapadno od sovjetske prestolnice. Dve nacistični diviziji sta bili zdrobljeni v bitki z Rusi na tej fronti.

Na južni fronti ob Azovskem morju ruske čete prodirajo naprej. Prodrle so že 75 milj. dalje v protiofenzivi, ki se je pričela zadnji teden.

Berlin, 8. dec.—Mraz več stopinj pod ničlo je zavrl operacije nemške in ruske oborožene sile na centralni fronti, pravi danes objavljeni uradni komunikacije. Vrhovno poveljstvo omenja, da so nemške čete dosegle nekaj uspehov v Donški kotlini.

Ruske čete so uprizorile več naskov na nemške pozicije pri Leningradu, a so bile vržene nazaj z velikimi izgubami.

London, 8. dec.—Velika Britanija je storila prvi korak v zvezi z napovedjo vojne Finski, Rumuniji in Ogrski, ki se bore na strani osiše proti Rusiji. Odredila je registracijo vseh Fincev, Rumuncev in Madžarov, ki so stari šestnajst in več let.

Indija in Nova Zelandija sta sledili zgledu Anglije in napovedali vojno omenjenim državam. Kanada je napovedala vojno že zadnjo soboto.

Kairo, Egipt, 8. dec.—Vojne operacije so zavzele apert velik obseg na libijski fronti. Srdite bitke so v teku zapadno od Tobruka, pri Rezeghu, El Edemu in Bir El Gobijsu.

Britske čete so razbile 48 osiščnih tankov pri Sidi Fezighu. Z Angličani sodelujejo v operacijah svobodne francoske čete.

Dodatne milijarde za oboroževanje

Samo pet kongresnikov glasovalo proti predlogu

Washington, D. C., 8. dec.—Nižja kongresna zbornica je sprejela načrt Rooseveltove administracije, ki določa dodatno vsoto \$8,109,945,898 za ojačanje ameriške oborožene sile na kopnem, morju in v zraku ter finančno pomoč Veliki Britaniji, Rusiji in drugim sovražnikom nacistične Nemčije in fašistične Italije. Za načrt je glasovalo 309 kongresnikov, proti pa samo pet. Po sprejetju v zbornici je bil načrt posretjen v senatu, kjer bo tudi odobren.

Kongres je že dovolil od 1. julija preteklega leta doslej \$67,990,000,000 za oboroževanje in pomoč državam, ki se bore proti osi. Načrt je bil dan na glasovanje po debati, ki je trajala šest ur.

Amendment, ki ga je predložil kongresnik Leonard W. Hall, republikanec iz New Yorka, da kongres dovoli \$15,000,000 za vozne stroške vojakom, da bodo lahko obiskali svoje za božične praznike, je bil zavrnjen. Amendment je pobijal kongresnik Woodrum, demokrat iz Virginije. Dejal je, da ga je Hall stavil iz političnih ozirov.

Zdaj se je pokazalo, da bo senat razmrečeval protistavkovni načrt, ki je bil sprejet v nižji zbornici. Avtor načrta je kongresnik Smith, demokrat iz Virginije in znan sovražnik delavskih organizacij. Senatski odsek za delo, kateremu načeluje senator Thomas, je naznanil, da se bo pričelo zaslišanje o načrtu v ponedeljek. Pred odsekom bodo nastopili zagovorniki in nasprotniki načrta.

Domače vesti

Obitki

Chicago, 8. dec.—Dne 8. t. m. sta imela gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete sledeče obiskovalce: Mary Skufca iz Indianapolis, dalje Louis Kosela z ženo, Mender z ženo, Mary Kuhel, Ana Kosich, Mihael Chandek, Joseph Kosich z ženo in Frank Kosich, vsi iz South Chicagoa.

Nov grob v Chicago
Chicago, 8. dec.—V nedeljo, dne 7. t. m., je umrla Margareta Judnič, stara 53 let in rojena v Ognječi vasi pri Trebeljnu na Dolenjskem. Njen mož John Judnič je brat Martina Judniča iz Waukegana.

Is Minnesota
Ely, Minn., 8. dec.—K prejšnji vesti v Prosveti o izvolitvi Jos. Koška za aldermana za dobo dveh let in o ponovni izvolitvi Jos. Mertela za podpodnika naj bo še dodano, da je rojak Kapl elyški župan še eno leto in član mestne zbornice je Rudolf Tisovič isto-tako še eno leto. Istočasno je bil v Chisholmu izvoljen za župana mladi rojak Gornik, dočim je rojak Anton Lep postal župan v Gilbertu, Minn. Čestitke vsem!

Novi grobovi v Clevelandu
Cleveland, 8. dec.—Dne 4. dec. je naglo umrl John Urbančič, star 46 let in rojen v Kolu pri Košanah na Notranjskem. V Ameriki je bil 19 let in tukaj zapuščena žena, dva sinova in dva hčeri. Dne 5. t. m. je umrl Frank Mahne, star 42 let in doma iz Hrušice pri Podgradu na Primorskem. V Ameriki je bil 19 let in tukaj zapuščena žena in tri otroke. Bil je član društva 490 SNPJ. Včas je bil aktiven pri pevskem zboru Zarji in dramskem društvu Ivan Cankar. Isalega dne je v bolnišnici umrl Anton Stražisar, star 46 let in doma iz Matejne pri Igu nad Ljubljano. V Ameriki je bil 28 let in zapuščena žena, sina, hčer in brata, drugega brata pa v Kanadi.

Ukrepi proti sabotaži
Poveljniki vojaških zborov dobili navodila
Chicago, 8. dec.—Vojaški in mornarični častniki v državah srednjega zapada so dobili instrukcije iz Washingtona, naj podvzamejo korake, ki naj bi preprečili sabotažo. General Joseph H. Cummins, poveljnik šestega armadnega distrikta v Illinoisu, Michiganu in Wisconsinu, je sklical sestanek podrejenih častnikov v glavnem poštenu uradu, na katerem jih je obvestil o navodilih glede zatiranja sabotaže.

"Vsa vojaška taborišča in postaje delajo noč in dan," je rekel Cummins. On je istočasno svetoval vsem tovarnarjem v svojem distriktu, ki imajo vladna naročila za bojno opremo, naj pazijo na sabotažnike. V Illinoisu, Michiganu in Wisconsinu je več sto tovarni, ki so udeležene v proizvodnji orožja, streliva in drugega bojnega materiala.

Grki pobili mnogo Italijanov
Moskva, 8. dec.—Sovjetski informacijski urad je naznanil, da je bilo več Italijanov ubitih v bitkah z Grki v Konici, Philorini in drugih grških mestih, ki so jih zasedle fašistične čete. Dvanajst Italijanov je padlo v bitki z Grki pri Konici.

Rusija odložila parlamentarne volitve
Kujbisev, Rusija, 8. dec.—Volitve za vrhovni sovjet (parlament), ki bi se morale vršiti ta mesec, so bile odložene. Zadevno naznanilo je podalo predsedništvo vrhovnega sovjeta, najvišja oblast v Rusiji.

Amerika je v vojni!

Po dveh letih in dobrih treh mesecih je prišla Amerika na vrsto. Po dveh letih in dobrih treh mesecih, odkar je Hitler napadel Poljsko in izval drugo svetovno vojno, je bila pred dvema dnevo-ma naša Amerika siloma potegnjena v svetovno klanje in razde-vanje.

Potegnili so jo zblaznili japonski militaristi pod pritiskom nacijske Nemčije, katera je hotela imeti pacifično fronto, da oslabi materialno pomoč Združenih držav Angliji in Rusiji, da razcepi oboroženo silo Amerike in Anglije na morju in eventualno razcepi oboroženo silo Rusije, ki bo s adaj nedvomno sodelovala tudi v vojni s Japonsko.

Tedko je našti v zgodovini para japonskim razbojnikom, ki so pred tremi tedni pošli v Washington mirovnega odposlanca—istočasno pa so se mrlično pripravljali na zahrbtni napad na Zdru-žene države: japonski mirovni odposlanec je v Washingtonu ne-sramno lagal—ali pa je bil slepa lutka, ki ni vedel, kaj dela—da japonski vojaški režim šeli mir s Ameriko, medtem pa je isti režim generalov in admiralov snoval in izvedel hudodelski napad s bom-bami iz zraka na ameriške baze in bojne ladje na Havajih, Filipi-nih in drugje.

Sreča za Ameriko, da je kriminalni japonski savezniki Hitlerja niso našli nepriljubljenih. Sreča za Ameriko, da ima v teh usodnih letih predsednika, ki je še pred dvema letoma videl in vedel, kaj prihaja, pa je energično vstreljal za vse mogoče priprave na ob-rambo Amerike je danes pripravljena bolj kot je bila ob svoji napovedi vojne kajserski Nemčiji pred 24 leti. Pripravljena je—in še bolj bo pripravljena in smolna prihodnje leto za mogočne udarce na Pacifiku in istočasno na Atlantiku.

Otročjega izolacionizma, "America-Firstizma" in apizarstva je danes konec. Treba je bilo japonskih bomb, da so rasplinile maglo v glavah večjega dela ameriškega ljudstva. Danes je ameriško ljudstvo edino. Edino je—in edini njegov notranji sovražnik je peti kolona Hitlerjevega bundizma, Mussolinijeve sekire in japo-nskih špičonov.

Upajmo, da je tako tudi med ameriški Slovenci—da smo si edini v našem trdnem sklepu, da bomo stali vsi do zadnjega za predsednikom Rooseveltom v teh usodnih dneh in mesecih, ki s adaj pridejo, da bomo vsi do zadnjega in vsak po svoji moči podpirali pravično borbo proti nasilnikom Japonske in vsega sveta.

Živela zmaga demokracije na Pacifiku, Atlantiku in po vsem svetu!

Pospešitev produk-cije orožja

Vojne industrije bodo operirale noč in dan

Washington, D. C., 8. dec.—Pomožni vojni tajnik Patterson je odredil, da morajo industrije, ki izdelujejo orožje, strelivo in drugo bojno opremo, operirati noč in dan. Vsi načelniki ura-dov vojnega departamenta, v ka-terih področje spada dobavljan-je orožja, so bili instruirani, naj takoj podvzamejo korake, da se produkcija bojnega materiala vseh vrst poveča na najvišjo stopnjo.

Patterson je obvestil tudi vse civilne uradnike in uslužbence v oddelkih vojnega departamenta, da morajo delati dodatne ure vsak dan.

Federalna oblast za civilno le-talstvo je začasno suspendirala vse licence privatnih letalcev. Iz-jema velja le za pilote, ki so upo-aleni pri glavnih letalskih druž-bah, katere vzdržujejo potniški promet.

Odredbi, ki stopi danes v ve-ljavo, je izdal D. H. Connolly, načelnik federalne letalske obla-sti. Ta se nanaša na kontinen-talno Ameriko, federalni distrikt, ameriške teritorije in po-seščine. Okrog 80,000 privatnih letalcev in 17,000 privatnih letal je prizadetih.

Policijakim in vojaškim stra-žam na letališčih je bilo pover-jeno izvajanje odredbe. Vojni in mornarični departament bosta iz-vedla popoln pregled privatnega letalstva in opreme. Z adaj so v teku diskuzije o načrtih civilne letalske patrulje v vseh glavnih obrambnih sektorjih. Doznav-a se, da privatno letalstvo pomaga pri tem delu.

Člani jeklarske unije obsojeni v zapor

Michigan City, Ind., 8. dec.—Frank Grider, pokrajinski pod-direktor jeklarske unije CIO, in štirje drugi člani te unije so bili na obravnavi pred sodiščem spo-nznani za krive podžiganja nau-lija in izgrediv v času stavke proti Reliance Manufacturing Co. in obsojeni na mesec dni zapore vsak ter plačitev kazni \$100. Sodbo je izrekel sodnik Neville V. Williams.

Obravnava proti zarotnikom v Trstu

Rim, 8. dec. — Na obravnavi pred posebnim sodiščem za za-četo državo so pričeli izpovedale, "da je čudež rešil Mussolinija pred smrtjo, ko je obiskal Ko-barid l. 1938." Franc Kaus, eden izmed 60 zarotnikov, je dejal, da ni vrgele bombe proti Mussolini-ju, ker je njegova mačeha od-krila zaroto in začela kričati.

Predsednik sodišča je n a t o vzkliknil: "Sam Bog je rešil Mussolinija!" Viktor Bobek, pek po poklicu, je povedal, da je dobil nevidno črnilo, denar in tajno špijsko geslo od nekega človeka po imenu Zelen l. 1939, načelnika špijskega krožka v Jugoslaviji. Neka lepa blondin-ka je prenašala poslanice med Zelenom in njegovimi agenti v Italiji.

Petsto indijskih političnih jetnikov pomiloščenih

New Delhi, Indija, 8. dec.—Petsto političnih jetnikov je do-bilo svobodo, med temi Maulana Abdul Azad, predsednik Vsein-dijskega kongresa, nacionalisti-čne stranke, in Jawaharal Neh-ru, bivši predsednik te stranke, kakor tudi pristači Mohandasa K. Gandhija. Slednji je izjavil, da pomilostitev ne bo vplivala na kampanjo civilne nepokoršči-ne in da bo Indija vztrajala v borbi za neodvisnost.

Letalec Lindbergh se izoliral

West Tisbury, Mass., 8. dec.—Letalec Charles A. Lindbergh, e-den izmed voditeljev odbora A-merica First, izolacionist in oster kritik Rooseveltove zunanje po-litike, se je izoliral na svoji far-mi Seven Gates, pet milj od West Tisburyja. On ni hotel sprejeti reporterjev, ki so hote-li vedeti, kaj misli o japonskem napadu na Ameriko.

Potemnevanje luk ob zapadni obali

Long Beach, Cal., 8. dec.—Stotnik Richard B. Coffman, po-možni komandant enajstega na-valističnega distrikta, je odredil potemnevanje Long Beacha, San Pedra, Wilmingtona in drugih luk ob zapadni obali. On je de-jal, da je bilo potemnevanje od-rejeno iz varnostnih ozirov.

VELIKA PRIDOBI-TEV RUDARSKE UNIJE UMWA

Arbitražni odbor se iz-rekel za unijsko delavnico

UNIJA ADF PREKLI-CALA STAVKO

New York, 8. dec.—Rudaraka unija United Mine Workers of America je izvajala veliko zmago, ko se je Rooseveltov ar-bitražni odbor s dvema proti enemu glasu izrekel za unijsko delavnico v takozvanih "kaptiv-nih" premogovnikih, ki jih la-stujejo in operirajo jeklarske korporacije. Ta odbor tvorijo dr. John R. Steelman, John L. Lewis, predsednik UMWA, in Benjamin F. Fairless, predse-dnik korporacije United States Steel. Slednji je glasoval proti unijski delavnici.

«Oboji, rudarji in jeklarske kor-poracije, so se obvezali, da se bodo pokorili odloku, ki ga poda arbitražni odbor. V premogov-nikih jeklarskih korporacij de-la 53,000 rudarjev.

Roosevelt je imenoval arbi-trražni odbor po preklicu stavke v premogovnikih jeklarskih kor-poracij. Slednje bodo morale se-daj v smislu odloka tega odbo-ra podpisati pogodbo z rudarsko unijo. Edino sporno vprašanje je bila unijska delavnica.

Fairless je v svoji izjavi na-glašil, da ni bilo nobenega raz-loga za izpremembo načela od-prte delavnice v tem času, ko se Amerika nahaja v veliki krizi.

Washington, D. C., 8. dec.—Philip Murray, predsednik Kon-gresa industrijskih organizacij, in Thomas Kennedy, tajnik-bla-gajnik rudarske unije UMWA, sta informirala predsednika Roo-sevelta, da ne marata nobene po-sejice v vladnih posredovalnih odborih, ki bi funkcionirali na podlagi protistavkovne zakonodaje, sprejete v kongresu. Oba sta resignirala iz federalnega posredovalnega odbora, ko se je ta 10. novembra izrekel proti unijski delavnici v premogov-nikih jeklarskih korporacij.

San Francisco, Cal., 8. dec.—Heber Brown, predsednik unije United Welders, Cutters & Hel-pers ADF, je naznanil preklic splošne stavke v ladjedelnicah ob zapadni obali. On je dejal, da je preklical stavko zaradi iz-bruha vojne na Pacifiku.

Železničarji odobrili sporazum

Magnetje priznali, da so se morali udati pritisku

Chicago, 8. dec.—Voditelji že-lezniških bratovščin, ki predstav-ljajo čez milijon železničarjev, so odobrili sporazum in razsod-bo Rooseveltovega posebnega od-bora, kateremu je bila poverje-na rešitev mezdnega konflikta. Ta odbor se je izrekel za zviša-nje mezd železničarjem, kar bo stalo kompanije okrog \$325,000,000 več na leto. Slednje so iz-javile, da bodo zahtevale zviša-nje tovornih cen.

Odobritev sporazuma po bra-tovščinah je naznanil Carl J. Goff, reprezentant bratovščine strojnikov in kurjačev.

Washington, D. D., 6. dec.—F. G. Gurley, načelnik Zveze že-lezniških magnetov, je v razgo-voru z reporterji priznal, da so se kompanije morale podati pri-tisku Rooseveltovega odbora in pristati na zahtevo glede zviša-nja plač železničarjem. Pred-stavniki slednjih so zapretili z oklicem splošne stavke na želez-nicah, ko so se kompanije izrek-le proti zvišanju mezd.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$4.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celotno leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo polijatelj le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ekstremisti se oglašajo

III

Pater Ambrožič poskuša v svoji polemiki narediti vtis, da so zastopniki organizacij na konferenci 15. novembra začeli "na napačnem koncu" s smernicami, ki so jih dali slovenskemu narodnemu kongresu. Začeli so z organiziranjem nove Evrope in šele nazadnje so prišli na naš stari kraj.

Ono, kaj so zastopniki organizacij sklenili na tisti konferenci, je bolj važno, kakor pa ono, kaj so govorili kot posamezniki. Govorilo se je marsikaj, s čemur se tudi pisec teh vrstic ni strinjal, končno pa so se zastopniki sporazumeli in sklenili—kar smo povedali na koncu včerajšnjega članka—da priporočajo slovenskemu narodnemu kongresu:

Prvič, naj položi podlago za uspešno akcijo, da se doseže združenje vseh evropskih Slovencev v demokratični politični obliki.

Sklep je torej bil, da se naše delo začne najprej pri Sloveniji. Ali je to napačen konec? Naloga nas vseh je, da se najprej potegnemo za združenje vseh Slovencev, vseh primorskih, koroških, ogrskih, štajerskih in kranjskih Slovencev v eno celoto v demokratični politični obliki. Kaj je tukaj napačnega? Saj tudi vsi katoliški Slovenci to zahtevajo! To je torej PRVA in GLAVNA želja naš vseh.

Ta naša želja pa bo brez pomena, če ne bodo vsi Slovenci, tamkaj združeni v demokratični obliki. DEMOKRACIJA mora biti za Slovence glavni cilj. Kaj bo Slovincem pomagala združenje, če bodo združeni pod—diktatorjem. Koliko bodo na boljem? Mi moramo biti proti vsaki diktaturi, tudi proti katoliški, kakršno je mnogo slovenskih katoliških voditeljev pozdravilo v Avstriji pod Dollfusom in v Španiji pod Frankom. To je bila grda prevara. Slovenija mora enkrat dobiti demokracijo v politiki, ekonomiji in socialnih odnosih—če tega ne bo, ne bo Slovenija nikdar SVOBODNA in vsaka namišljena svoboda, o kateri ji bodo peli, bo laž!

Iz tega razloga so "lawndalski sestankarji" zaključili drugič, da priporočajo slovenskemu narodnemu kongresu, naj deluje na to, da se združena in demokratična Slovenija uvrsti v okvir prenovljene in demokratizirane jugoslovanske federacije.

Vidite, to se logično veže. Takoj za Slovenijo pride Jugoslavija na vrsto, ampak to mora biti—nova Jugoslavija, ne več stara, kakršno smo poznali zadnjih 23 let. Mora biti federacija, ne več velikosrbska hegemonija, ne več centralistična vladavina, ki bo živel le za "čaršijo" v Beogradu!

Nova Jugoslavija mora biti federalna unija, v kateri mora biti svobodna slovenska država, svobodna hrvaška država, svobodna srbska država, morda tudi svobodna Bosna in Črna gora, svobodna Makedonija in lahko je zraven tudi svobodna Bolgarija. Zakaj ne? Ali niso Bolgari vsaj po jeziku, če ne po krvi, Jugoslovani?

Jugoslovanska federacija je drugi korak, nato je pa šla konferenca dalje in dodala balkansko federacijo; to se pravi, da se jugoslovanska federacija lahko raztegne na ves Balkan in vzame k sebi še Rumunijo, Grčijo in Albanijo. V gospodarskem oziru bi bila to močna unija, ki bi funkcionirala enotno, toda politično in kulturno bi vsi pridruženih narodov uživali najširšo avtonomijo.

Naposled so zastopniki uvideli tudi možnost kontinentalne, evropske federacije, katere del lahko postane jugoslovanska ali balkanska federacija s pogojem seveda, da bo splošna evropska federacija prav tako demokratična. Brez demokracije ne bo nič—ne bo miru in ne blagostanja, predvsem pa ne bo svobodnega sproščanja "duha," kakor katoliki nazivajo umstveno delovanje.

Naravno je jugoslovanska in balkanska federacija prej mogoča takoj po vojni kot je vseevropska, dasi trdno verujemo, da tudi na poslednjo ne bo treba čakati sto let, kakor misli pater Ambrožič. Ali nič ne čitate, nič ne poslušate v radiu? O federaciji se danes toliko piše in govori kot še nikdar prej—in ne samo med navadnimi vizionarji, temveč med uglednimi državniki in politiki iz Evrope—torej lahko zaključujemo, da lahko pride nekaj konkretnega prav kmalu.

Pri tem pa ponavljamo: glavno je demokracija! Naj bodo krvni bratje, naj bodo tuji—v demokraciji lahko žive zadovoljno skupaj, kakor živimo tukaj v Ameriki narodi z vsega sveta, brez demokracije pa bodo rodni bratje despotije in hlapci —

Ali ste že pozabili, kako ste se baš vi, katoliški ekstremisti, jezili pred nekaj leti, ko so vam diktatorji v Beogradu internirali vašega Korošca in druge vaše voditelje okoli znanih "punktacij"? Well, ali si želite povratka takšnih razmer? V demokraciji bi se to ne moglo zgoditi, brez demokracije se pa bo še in še dogajalo, pa naj diktirajo bratje Srbi, bratje Rusi (v Veliki Slaviji) ali bratje Slovenci.

V Jugoslaviji, kakršna je bila, je bilo vprašanje srbske monarhije kajpada vitalno vprašanje, če pa danes predstavniki jugoslovanskih narodov (ne jugoslovanskega naroda, ki ga ni nikjer, temveč jugoslovanskih, ki so!) zaključijo, naj bo nova Jugoslavija federacija, v kateri Srbi lahko ohranijo svojega kralja—vsaj za parado, kakor v Angliji ali kot kronanega predsednika svoje ljudovlade—Slovenci in Hrvatje pa dobe enakopravnega funkcionarja na čelu svoje vlade, pa naj se imenuje prezident ali governor, bo to vprašanje hitro rešeno v zadovoljstvo vseh.

Seveda, mi v Ameriki ne bomo rešili tega vprašanja; mi ne bomo onim v starem kraju ničesar diktirali, ker ne moremo—lahko jim pa povemo, da se mi dobro počutimo v demokratični republiki (kakor je pametno zapisal milwaški Obzor v svoji zadnji številki) in zakaj se ne bi tudi oni.

In to je naša naloga! Samo to! Da povemo našim bratom v stari

Glasovi iz naselbin

Družinski jubilej

Detroit.—Upava, da nama bo uredništvo Prosvete oprostilo, ker ga nadlegujeva s tem prvim dopisom, dasi smo že mnogo let naročniki. Omeniva naj tudi, da je po združenju SNPJ in SSPZ zdaj vsa naša družina v jedno-ti, po številu deset članov, kar je že za malo društvo.

Povod tega dopisa je veliko presenečenje, ki so ga nama privedli najini otroci in sorodniki dne 9. novembra k najini 40-letnici zakonskega življenja. Omenjena dne pride najina hči Margaret, žena Antona Jurce ml., za avtomobilom in naju povabi naj greva na večerjo k si-snu Andrewu in njegovi ženi v Omira Cafe. Ko se pripeljemo tja, nama pravi, naj gremo "tu notri", kjer je njen mož in pa člani Young Americans, ki so kegljali za sodeček piva, sedaj so pa tukaj.

pri srcu kot ljubeči otroci do naj-jinega zadnjega zdihljaja. Poka-zali ste, da niste naju pozabili. Ponosna sva na vas in upava, da je ni sile, ki bi nas razpršila, dokler nas drži harava pri živ-ljenju. Ponosna sva tudi, ker ste vsi dobri člani SNPJ.

Spodaj podpisana prihajava iz stare domovine, Anton Grum iz Logatca, Jera Grum iz vasi Gor-nje trate pri Hotavljah. Poročila sva se leta 1901 v Pittsbu-rgu, Pa. Od tam sva šla v Pitt Cairn in od tam v Westmore-land. Tu so se nama rodili trije sinovi in štiri hčere. V Detroit smo se priselili leta 1920 in tu se je nama rodila še ena hči. Šli smo skozi težke dneve, toda vztrajali smo in premagali vse. In tako želiva najinim ljubečim otrokom vse najboljše v življe-nju in ostaneva vaša ljubeča oče in mati.

Anton in Jera Grum.

Grumova družina, stoječi od leve na desno: Jean, Ann (Stimeta), Bertha (Junko), Lillian, Margaret (Jurca), hčere, Rudy, Andrew ml. (gl. nadzornik SNPJ) in Frank. sinovi. Sedeča sta oče in mati.

Greva notri brez ugovora, to-da kaj vse to pomeni? Veliko omizje je pogrnjeno z belimi prtji in okrašeno z lepimi šopki in cveticami, okrog omizja pa sede najine hčere in sinovi s svo-jimi družinami in starši druge zakonske polovice. Vprašava, kaj vse to pomeni. Naenkrat naju obkolijo otroci in pravijo, da je to "surprise" za najino 40-letnico zakonskega življenja. Ko spoznava, kaj vse to pomeni, so nama kar žive odpovedali, iz oči pa so pritekale solze hvalež-nosti. Otroci in drugi prisotni nama stiskajo roke in čestitajo k najinemu jubileju, želeči nama še mnogo let skupnega življenja.

Sedemo za omizje, nakar so strežnice iz Omira Cafe začele nositi na mize različna jedila in kmalu so bile mize polne do kra-ja. Potem pa so naju otroci in starši njih zakonskih drugov ob-suli s krasnimi darili, katerih nisva pričakovala. Od sorodni-kov so bili navzoči vsi, le Leo Junkota in njegovo ženo smo po-grešali, ker ju je bolezen doma zadržala.

Potem pa je prišlo drugo pre-senečenje. Bob Travnik nama pride čestitat in naju pogumno vpraša, če dovoliva, da najina hči Lillian sprejme od njega za-ročni prstan in postane njegova zaročenka. (Kar se naju tiče, je vse dobro.) To je bil "surprise" za nas vse, ker takega dogodka res nismo pričakovali.

V dolžnost si štejeva, da se najiskrenejše zahvaliva našim dobrim in ljubečim otrokom, njih ženam oziroma možem in njihovim staršem za tako nepričako-vano požrtvovanje. Nimava do-volj primernih besed, da bi se vam dovolj zahvalila, toda ostali nama boste vedno v spominu in

Poklon velikemu Cankarju Cleveland, O.—Letos je minilo tri in dvajset let, odkar je za-donel v megleno decembrsko ljubljansko jutro mrtvaški zvon in naznanil slovenskemu ljud-stvu tužno vest, da je preminul eden njegovih največjih sinov, eden glavnih stebrov slovenske Moderne ali preporoda slovenske književnosti, nesmrtni avtor "Hlapca Jerneja", "Kralja na Betajnovi", "Pohujšanja v dolini Šentflorjanski", "Hlapcev" in drugih književnih biserov—Ivan Cankar.

Slovensko ljudstvo je izgubilo svojega največjega pisatelja in zagovornika, ko je bil v najlepši dobi, star komaj 42 let. Koliko krasnih del bi bil še ustvaril, da ni v zvela prerana smrt! Ampak pri nas je že bilo vedno tako, da so morali največji duhovi živeti v mizeriji in umirati v cvetu let. Izjem je bilo tako malo...

Ljudstvo, kateremu so služili, je bilo samo revno, a tisti, ki so ga predstavljali in ki bi jim lahko pomagali, se niso brigali zanje in so jih čisto sovražili, kakor na primer Cankarja, ker je s svojo jedko satiro bical njihovo jalovost in pokvarjenost. Tako smo jih izgubljali—žrtve, po-manjkanja, mizerije, jetike—ko so se jedva povzpeli do viška svojih ustvarjalskih sil in v na-ši književnosti so nastale vrzeli, ki se niso nikdar zamašile...

Ali čeprav je Cankar umrl, njegov duh je živel dalje in še živi in bo živel v njegovih nesmrtnih delih. Ta neumrljivi Cankarjev duh je pred dobrimi šestimi leti razgibal tudi srca skupine naprednih slovenskih mož in žena v Clevelandu in sklenili so, oddolžiti se velikemu

pokožniku s tem, da mu postavijo spomenik v obliki napredne slovenske revije, ki naj nosi nje-govo ime—najlepši spomenik, ki si ga more pisatelj zaželeli. Ro-jena je bila CANKARJEVA USTANOVA in kmalu nato tudi CANKARJEV GLASNIK, ki je danes v svojem petem letu ob-stanka.

Pot ni bila lahka. Treba je bilo mnogo dela, truda in osebnih žrtv, da se je revija vzdržala. Često je le malo manjkalo, da ni začela teči voda v grlo. To-da ta majhna požrtvovalna sku-pina, zbrana pod okriljem Can-karjeve ustanove, ni dopustila da bi propadla revija, usano-ovljena Cankarju v spomin, tem-več je delala, se trudila in žrtvo-vala, da jo je ohranila pri živ-ljenju. Mnogo mož in žena je bilo pripravljenih zavihati si ro-kave in delati in se tudi žrtvo-vati za revijo, ki je pod večim vodstvom Etbina Kristana po-stala nekaj, na kar smo upravi-čeno ponosni.

Kot že rečeno, ni imel Can-karjev glasnik nikdar lahkega boja za obstanek. Le premnogo naših rojakov, ki se štejejo v na-predne vrste, ni v seznamu nje-govih naročnikov. To nam ni v nobeno čast.

Cankarjev glasnik je danes edina napredna slovenska revija na svetu. Slovenska beseda v stari domovini, ki ječi pod fašističnim jarmom, je zatrta. Zato je naša dvojna dolžnost, da stori-mo vse, kar je v naših močeh, da ohranimo slovenski tisk v edi-ni deželi na svetu, kjer je slo-venska beseda še svobodna. Ne-izbrisna sramota za ves napre-dni slovenski živelj v Ameriki bi bila, če bi dopustili, da propade Cankarjev glasnik v času, ko se zvišuje naše nesrečno ljudstvo v Jugoslaviji pod krvavo fašistič-no peto in je slovenska beseda tam prepovedana. Zato bi ne smelo biti med slovenskimi na-prednjaki v Ameriki nikogar, ki ni naročen na našo revijo. To smo dolžni ne le našim nesrečnim bratom in sestram v stari domovini, temveč tudi spominu Ivana Cankarja, čigar posmrtno obeltnico obhajamo in naposled tudi samim sebi.

Slava Cankarjevemu spomi-nu! A vi, prijatelji Cankarjevega glasnika, na delo zanj in po-dvojite in potrojite število nje-govih naročnikov. S tem se bo-šete najlepše oddolžiti spominu velikega pokožnika.

Pridite v nedeljo, 14. decem-bra, vsi v Slovenski narodni dom na 6417 St. Clair Ave., kjer bo proizvajen vseskozi zanimiv pro-gram za obeltnico smrti Ivana Cankarja. Pričetek ob 3. uri po-poldne s sledečim sporedom:

1. Otvoritev; 2. "Hlapci", dekla-mira Dorothy Paliska; 3. pevske točke—Ann Beniger; 4. violina—Vladimir Maleček; 5. harmo-nika—Edward Kužnik; 6. narodni ples—Lillian in Albert Ullie; 7. Horn Quartet—Frank Kosic; 8. duet Glasbene matice; 9. pev-ske točke, Quintet—Edith Coff, Betty Raddell, Elizabeth Joca, Sylvia Mascia in J. P. Jones; 10. umetni ples—Eleanor Beno. Odmor. 11. pevske točke—Zbor Zarja; 12. Tap dance—Leonard Zallar; 13. piano—Edwin Polj-sak; 14. pevske točke—Ann Beniger; 15. "NOTTURNO", drama v enem dejanju, spisal Marjta Kmetova. Osebe: Dr. Marko Dolinar—Vatro J. Grill, Pavla—Ol-ga Marn, Olga—Florence Jeraj-Slaby.

Za ples igra Peconov orkes-ter.—I. J.

Glas iz New Yorka
New York, N. Y.—Čitateljem Prosvete naznanjam, da sem se-daj v New York Cityju. V res-

nici pa pogrešam Hysoto, Pa. Dostikrat smo se tamkaj zabava-li in skupno delali pri društvu 503 SNPJ. Rada bi videla, da bi se kdo od tam ogasil, saj je tam še par slovenskih korenin.

Prosveto berem vsak dan in še komaj čakam, da jo dobim. Nedavno je neki teden nisem dobila—ne vem kam je šla—in sem se že bala, da se je izgubila, ker New York je strašno veliko mesto. Do zadnjih dni nisem tu-kaj videla še nobenega Sloven-ca ali Slovenke. Zadnjič pa sem šla na koncert ali slovenski dan, ki so ga priredila združena slo-venska društva. Vršil se je ravno tukaj zraven, kjer mi živimo. Program je bil zelo zanimiv. Na-stopili so pevski zbori, tamburaš-ki itd. Kaj takega tudi v Johns-townu nisem videla ali slišala. Kakor se vidi, imajo tudi tukaj mladino dobro izvežbano v pev-skem zboru.

Anna Krasna je tukaj zelo ak-tivna in se vidi, da je že storila mnogo dela. Mene je predsta-vila predsedniku društva SNPJ v Brooklynu Johnu Kirku, nje-govi ženi in tajnici. Lepo sem se zabavala v njih družini, kakor tudi z njihovimi prijatelji, kate-rim vsem hvala za tako lepo ujudnost. Hvala tudi Anni Krasni, ki me je predstavila članom društva SNPJ. Newyorškim Slo-vincem želimo mnogo napredka.

Mary Tursich, 503.

Novice iz Wyominga

Kemmerer, Wyo.—Iz te okoli-ce je že odšlo veliko premogar-jec, med njimi tudi Slovenci in člani SNPJ, na filipinske in ha-vajske otoke, kjer delajo pri vladnih delih. Želimo jim mno-go sreče.

V tukajšnji bolnišnici pa je družina Tonyja Tratnika ml. do-bila prvorojenčka in tako je sta-ri Tratnik postal stari oče. Mati in vnuk sta zdrava. Starega je seveda dolžnost kot tajnika društva 267, da pridobi tega novo-rojenčka pod okrilje SNPJ, kar se je že zgodilo. In tako je tudi jednota dobila novega člana v mladinskem oddelku.

Anton Tratnik.

Zopet na "fronti"

West Middlesex, Pa.—"Moje hrepenenje in doživljaji po Ame-riki" se je končalo. Spis je iz-šel v 21 številkah Prosvete. Sem pa tam je bila mala pomota, to-da kdor je poznal tiste kraje in omenjene ljudi, je lahko razu-mel brez popravka. Hvala vsem, ki ste imeli potrpljenje z mojim spisom. Nekaterim je bil tudi v zabavo, toda vse je bilo resnično.

Nekateri tukajšnji rojaki so bili mnenja, da bi se moral pri nekaterih tukajšnjih dogodkih dalj časa pomuditi in jih bolj natančno opisati, nekaterim pa je menda šlo tudi za nohte. Kaj hočemo, tega ali onega se je ne-kaj tikalo. Zato sem v tem ča-su prejel več pisemnih priznanj in tudi donešeno darilo mi je prav prišlo. Oglasil se je s pi-smom moj stari prijatelj iz Mi-chigana, s katerim si nisva pisala niti govorila že 41 let; sploh ni-sem vedel, da še živi. Piše mi, da čita moje dopise in da me bo ob prvi priliki obiskal.

Med tem, ko je izhajal moj spis, sem zamudil več dopisov, tako rekoč sem zaostal z dopi-sovanjem tri mesece, a vse bo počasi prišlo na vrsto. Tudi o zadnji konvenciji bom moral ne-kaj poročati kot delegat.

Sedaj samo opozorim vse one, ki spadajo v društva, klube in narodne domove, da smo v me-secu decembru, ko so pri vseh društvih in ustanovah volitve uradnikov. Udeležite se torej teh važnih sej. Povem tudi, da bom ta mesec obiskal vse naročnike

Prosvete, katerim je naročnin potekla. Torej pripravite cop-ke.

Da ne boste pozabili: V sta-domovini je Miklavž delil vsake leto dobrote 6. decembra. Kaj je zdaj, je vprašanje; najbrž bosta Hitler in Mussolini za-preuredila. V Ameriki ostane 25. decembra. Vsi, ki verujemo v Miklavževa darila, bomo pričakovali kaj boljšega kot so ge, orehi in cukereček.

Naš mladinski krožek št. 2 SNPJ bo na božični večer, 23. dec., priredil lepo igro in bo nastopil s petjem. Ves dohodek žel v sklad slovenske pomo-akcije za stari kraj. Ne poz-te torej tega večera, ko bo slo-mavž imel prednost. Lansko leto vsi dobili. Tudi letos gotovo ne bo brez nič, samo treb-da smo navzoči.

Anton Valentinčič, 262.

Detroitške priredbe

Detroit.—Gospodinjki k lu-SDD priredi Miklavžovo zabavo v soboto, 20. dec., v spodnji dvorani na 437 S. Livernois. Na u-ležbo vabimo vse občinstvo, pripeljejo tudi svoje otroke, ka-nadski klub bo skrbel, da jih Miklavž obdaril—on bo tudi stare nekaj preskrbel.

Kot je tukaj skoraj že vse znano, imamo tudi v nedeljo, 23. dec., zabavo oziroma banket, ga priredita za svoje članstvo društvo 518 SNPJ in društvobivše SSPZ. Ti društvi se zdr-žita in se bo v ta namen vs prost banket ali večerja za v-člane. Vabljeni so tudi dru-ker bo servirana večerja p-zmerni ceni.

Naš ženski klub pa bo prin-dil igro 25. januarja v kori-SDD—sploh bosta dve igri. P-va se imenuje "Naš otrok je bl-an", druga pa "Gospa Cordula". O tej predstavi bomo še pozne-poročali, zdaj samo prosimo o-ganizacije, da ne prireajo sv-jih zabav ta dan.

Članice našega kluba SDD vabljene, da se udeležite leta-seje v petek, 12. decembra. Na programu bodo volitve odbor-in tudi veliko za Silvestrovo-bavo. Na tej zabavi bodo igra-Bergantove sestre iz Lisbona. Torej ste vabljeni vsi od bliz-in daleč, da nas poselite na st-rega leta zvečer.

Polonia Kralj, 518.

Uspeh slovenskega dneva

New York.—Še nikdar v živ-ljenju nisem praznovala tako le-pega rojstnega dne kot proš- nedeljo, 30. nov., v Arlingto-Halli. Posamezniki od društev in kulturnih skupin smo se pri-dili, vsak po svoji moči, da za-teriseramo naše ljudi v Ne-Yorku in okolici v velik in zg-dovinski pomen tega dne, ki ni bi pokazal, da čutimo z nesre-no domovino in da smo ji po-pravljeni prožiti roko v pomo-v teh težkih dneh. Upali smo, se bali obenem, ko smo prihaj-li skupaj na seje in razpravljali o stvareh ter delali načrte zaključke za 30. november.

Zdaj nam je vsem, ki nam je bila ta stvar posebno pri sro-lajže dihati, kajti Slovenci New Yorka in okolice so poka-zali, da so vsi ene misli, kje gre za pomoč bratom in sestram v domovini. Prišli so skupaj lepega števila, pokazali sijajno dobro voljo za stvar ter nam to ko dali potrebno vzpodbudo za nadaljnje delovanje v tem sm-slu. Zato, vidite, je bil ta dan (ki je bil slučajno tudi moj rojstni dan) zame kar lep praznik. Ne zaradi mene same, ampak zaradi stvari, za katero sem z dr-gimi vred delala.

Nekako ob dveh popoldne sp-začeli našli ljudje prihajati, sp-ri pa po malem, tako, da so neka-ri že izražali bojazen: nič ne b-odziva. Proti tretji uri pa so začeli že polniti sedeži v veliki dvorani in povsod je že vladal pristna slovenska domačnost in živahnost. Prihajale so naše de- ne in dekleta v narodnih nošah, prišli so naši peveci, godbeniki, naši odlični gostje, govorniki in drugi. Rdeči in roza nageljni so naglo kopteli s kupčka in se ra-dostno nasmihali na pruh slo-venskega življa in v laseh naših brhkih slovenskih deklet. Na-marljivi delavci odbora za pr- prave so razobesili na odru kr- no jugoslovansko zastavo pole- naše zvezdaste ameriške in po-lagoma se je vse uravnovešilo pričetek programa.

(Dolje na 3. strani.)

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 9. decembra 1921)

Domače vesti. V Chisholmu, Minn., je umrl 51-letni Fr. Selišnik od Ljubna v Savinjski dolini, član SNPJ.

Delavske vesti. Delavci v čikaških klavnicah so na znižanje plač odgovorili s stavko.

Ameriške vesti. Predsednik Harding je priporočil kongresu, naj dovoli 10 milijonov dolarjev za pomoč prizadetim po lakoti v Rusiji.

Iz inozemstva. Anglija je dala Irski avtonomijo v obliki dom-nijona.

Sovjetska Rusija. V Ameriko je prišla delegacija vzhodnosib-riške vlade v Čiti.

THIS YEAR

Give

The present that is ap-preciated by the one who receives it and every one in America—the present that brings joy and safety while protecting against inflation.

DEFENSE Bonds • Stamps

Vesti iz podjarmljene stare domovine

Uradno poročilo jugoslovanske generaliteta

Kairo, 3. dec. (AP).—Generalni štab jugoslovanskih sil v izgnanstvu je izdal sinoči naslednje uradno poročilo:

Srbsko bojišče.—Zjutraj 2. decembra so nemške in fašistične sile v jakosti treh divizij s pomočjo tankov in zračnih sil začele splošni napad na naše položaje v zapadni dolini Morave.

Naše sile pod poveljstvom generala Draže Mihajlovića se uspešno upirajo in sami ostro napadajo, čeprav so nas v užitem odseku sovražno tankovski napadi prisilili k umiku ene naše jedinice.

Nase čete so izvedle nekoliko uspešnih operacij v ozadju. Morala naših čet je izvrstna.

Bosna in Hercegovina: Krasne operacije se nadaljujejo kakor običajno.

Slovenija: Nobenih vesti.

— V —

Razmere v Ljubljani in okolici (Po pripovedovanju očitovca.)

Nemci so zasedli mnoge kraje na Gorenjskem, ki leže ob desnem bregu Save. Meja med nemškimi in italijanskimi zasedenimi kraji je tako zastražena, da je prehod nemogoč. Pretrganje je vsaka zveza med obema deloma Slovenije. Ljubljanski hišni posestniki, ki ga je vojna zalotila štiri kilometre od Ljubljane, že sedem mesecev zama poskušajo vrniti se v Ljubljano. Ostal je brez sredstev, kajti namernine mu čez mejo ni mogoče poslati. Slično je žena nekega ljubljanskega inženirja, ki jo je zasedba presenčila blizu Domžal, morala tam čakati vse do oktobra, ko se je njenemu možu izjemoma in z velikimi težavami posrečilo dobiti dovoljenje za njeno vrnitev v Ljubljano.

Pokojnine, ki so se v Ljubljani izplačevale osebam, bivajočim v neposredni bližini mesta, ki so ga zasedli Nemci, čakajo že pol leta, a nihče ne more ponje. Draginja je taka, da plača zdravniške namene čez komaj zadostno za hrano in za kurjavo.

Italijanske oblasti imajo dela čez glavo z ljubljansko univerzitetno mladino, ki več časa posveča patriotskemu delovanju kakor pa učenju in vsako priliko izkorišča za uprizorjanje nemir in izgrediv. Mnogi ljubljanski dijaki so zapleteni in trzasko veleizdajniško gibanje. Večje število mnogo obljublajočih mladine se nikdar ni vrnilo iz Srbije in Bosne, kjer so bile njihove vojaške jedinice ob izbruhu vojne. Z velikimi zamudami in po mnogih ovinkih prihajajo vesti o smrti tega in drugega pogrebca v borbah na strani srbskih četnikov. V italijanski del zasedene Slovenije vračajo tiste Slovence, ki so pred izbruhom vojne bili v državni službi v Srbiji, a jim zdaj nemške oblasti ne zaupajo. Italijanske oblasti so izročile nemškim spiskem vseh oseb, ki so jih imele že prej na črni listi, bivajočih v delih Slovenije, ki jih je zasedla Nemčija. Vse take osebe so izginile, kakor da bi se vdrle v zemljo. Odpor vsega prebivalstva proti Italijanom je tolik, da je treba samo iskre. Italijani se tega zavedajo in se v svojem strahu izogibajo izzivanjem.

— V —

Smrt dveh slovenskih učenjakov

Ljubljanska univerza in slovenski narod je izgubil dva slovenska učenjaka, člana Akademije znanosti v Ljubljani. Oba sta si pridobila neveljavne zasluge za razvoj slovenske pravne znanosti in za vzgojo slovenskega pravnika.

Dr. Matija Dolenc, ki smo ga zasluzno vest o njegovi smrti prejeli že pred meseci, je bil učnjak svetovnega slovesa in najbolj priznani poznavalec zgodovine slovenskega običajnega prava. Med mnogimi njegovimi deli, knjigami in znanstvenimi publikacijami naj omenimo samo njegovo izčrpno "Zgodovino slovenskega prava" ter prevod Novakovičeve izdaje "Dušnovnega zakonika".

Pred kratkim je prišla vest, da je preminil dr. Rado Kušej, predavatelj cerkvenega prava na univerzi v Ljubljani. Pokojni dr. Kušej je kakor dr. Ma-

tija Dolenc spadal med najstarejše in najodličnejše slovenske pravne. Spisal je edino slovensko učno knjigo o cerkvenem pravu in s svojimi znanstvenimi razpravami sodeloval pri mnogih evropskih pravnih revijah. Njegov sin dr. Gorazd je prav tako profesor na pravni fakulteti v Ljubljani.

— V —

V Bijeljini v Bosni je pri obrambi domovine padel mladi gozdarski inženir Štefan Sušec, sin edinec znanega slovenskega finančnega strokovnjaka in banovskega višjega svetnika Štefana Sušca.

Na Jesenicah na Gorenjskem je neznan kam izginil poštni upravitelj in narodni delavec Gabrijel Marušič in njegova žena. Rdeči križ zama poizvedu je o njegovi usodi.

— V —

Vesti iz ameriških virov

Kairo, 3. dec. (UP).—V zvezi z uradnim poročilom jugoslovanske generaliteta o štabu o nemškem napadu na položaje Jugoslovancev v moravski dolini tukajšnji vojaški krog smatrajo, da bo to boje kot ustvaritev tretje bojeve črte, ki je prisilila Nemce, da se vnovič bojujejo na Balkanu in tu v času močnega pritiska v Rusiji in v Libiji. Prvi je to uradno poročilo izdal tukajšnji generalni štab v zvezi s srbskim odporom proti nemški zasedbi. Borba, ki se je začela z nerednimi boji, postaja vse večja, odkar se je začela nemška ruska vojna.

Sofija, 3. decembra (UP).—Hitri sod v Skoplju je obsodil eno osebo na smrt in dve na osem let ječe zaradi poskusa organiziranja skupine, ki naj bi izvedla prevrat.

Bern, 4. dec. (AP).—Poročevalna družba Havas poroča, da je danes poginilo 1500 oseb pri eksploziji skladišča smodnika v kletih bivše Narodne banke v Učicah. Nobena hiša ni ostala nepoškodovana. Do eksplozije je prišlo pri borbah med 'komunisti' in oddelki ošiča.

Rim, 3. dec. (UP).—"Gazetta del Popolo" navaja danes vest belgrajskega lista pod nemškim nadzorstvom "Obnova", da se sedaj Učice nahajajo v rokah oblasti, ki so jo zavzele iz rok 'komunistov'. V borbah je padlo in bilo ujetih okrog 3000 ljudi. 'Komunisti' so, kakor poroča list, v času, ko so imeli mesto v svoji oblasti, pobili nad štiristo oseb.

Rim, 3. dec. (UP).—Pri današnji razpravi proti šestdesetim 'teroristom' v Trstu je obtožena Jugoslavija zaradi posredne in materialne pomoči, ki jo je dajala za delovanje proti Italiji, fašizmu in Mussoliniju. To je v obtožbi proti Slovincu Antonu Skoku. Izjavil je, da je jugoslovanska vlada odredila podporo za člane društva tržaških dijakov, ki je opisano kot del teroristične organizacije. Denar se je baje uporabljal za ogledništvo in drugo delovanje proti državi.

Trst, 3. dec. (UP).—Anton Skok, mladi obtoženec, ki govori s slovenskim naglasom, je danes odbil podpis 150 strani obsegajoče obtožnice o velikem prevratnem gibanju in zaroti s

'komunisti in teroristi' v Jugoslaviji proti italijanskim oblastim v tem delu Italije. Skok, tržaški mešan, trdi, da ni sodeloval pri dvigu v zrak tovarov v Piacenzi in Bologni.

(Podrobnejša poročila o tržaškem zarotniškem procesu, katerega obtoženci so v glavnem mladi Slovinci, bomo prinesli v eni prihodnjih števil.)

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)

6. novembra 1941.

Pred mano je dveletna zgodovina bombniške komande: Bomber Command, oddelka angleške zračne sile. Še dva druga oddelka sta: komanda lovskih letal, Fighter Command, in Coastal Command, ki poveljuje večini pomorskim letalom, pa ima v svoji službi tudi navadne bombnike.

Kaj nam pove ta zgodovina? Dve dejstvi: kako se je vse spreminilo v dveh letih vojne v Angliji in kako njena sila raste. Raste počasi, stopnjama, ali gotovo, nezadržno, kakor če se ogromen plaz počasi vali po položnem pobočju. In—da se je Anglija spreminila v dveh letih vojne. Kraji in ljudje so se spreminili. Vsak posameznik in vsi skupaj. Ni čudno, boj za življenje spreminja ljudi, trdijo boje to. Bolj resni postanejo, bolj velikopotezni; nauče se, da je le nekaj res bistvenih stvari, brez katerih ni življenja, ki jih moramo ohraniti za vsako ceno. Vse drugo je le okras, pentlje, trakovi, zaponke, dipke, če jih takoj vržemo med staro šaro, zato ne bomo nič ubožnejši. Samo tako gre življenje naprej—kljub vojni. Otroci se rodijo, ne v takem izobilju in udobju, kot so se prej, ali se vedno v boljših razmerah, kot so se rodili pri nas v Sloveniji po ubogih kmečkih kočah. Ljudje delajo več, jedo manj, ne mislijo na zabave, ampak na dolžnosti—morda so bolj srečni kot prej, "... če bi ne bilo radi vojne..."

Uradno se je vojna začela 3. septembra 1939. In kako se je začela! Pol ure po tem, ko je bila proglašena vojna, je vzletel bombnik vrste Blenheim proti jugovzhodu. Zvečer je bilo za beleženo v njegovi operaciji: knjigi: "Naloga dobro opravljena. 75 fotografij nemške mornarice. Prvi zrakoplov kraljeve zračne vojske, ki je letel preko nemške meje." Drugi dan je bil dan ukaz za napade na nemško mornarico: "Najstrožje mora vsakdo paziti, da ne stori nič zalega civilnemu prebivalstvu. Namen je: pokončiti nemško mornarico. Namesto tega ni nič drugega, kar bi smeli bombardirati." Nobena angleška bomba ni padla na nemško zemljo do noči 19-20. marca 1940. Nemci so morali vedeti za naše kavaliristvo: držali so čez dan—ponočno bombardiranje se ni bilo takrat v navadi—svoje ladje v pristaniščih, tesno ob pomolih, kjer se jih naši niso upali napasti, "da bi ne bilo civilnih žrtev". Na odprtem morju so jih zasledili enkrat ali dvakrat one jeseni: napadli so jih iz smrtonosne nižine, težko oborožene in zavarovalne bojne ladje. Naši drzni napadalcji so trpeli težke izgube. Wellingtoni so bili še najbolj srečni, ko so 3. decembra 1939 napadli nekaj nemških bojnih ladij ob Heligolandu in potopili

vsaj eno veliko med njimi. Ti izvidniški poleti so bili važni tudi zato, ker so dali večkrat našim bombnikom priliko, da so se pomerili v boju z nemškimi lovskimi letali, ki so spremljala ladje. To so bile prve prilike, ki so dale našim letalcem toliko znanje v njihove stroje, da se je rodila vera, da so angleški zrakoplovi najboljši na svetu. Pogum in drznost pilotov je rastle. Razen teh napadov na mornarico je bila vojna za nas papirnata. Fotografije in letaki. O poletih s propagandnimi letaki daleč nad sovražnikovo ozemlje—ponoči med 12. in 13. januarjem so bili nad Dunajem in Prago—pravijo strokovnjaki, da so dali našemu moštvu veliko prilike, da so se vežbali. Kot vežbanje je bilo dobro, drugače pa zdaj ne gredo nad sovražnikovo zemljo več samo z letaki: če jih vzamejo, vzamejo bombe, tudi s seboj. Splošno znana je prigodba—ki smo jo včasih poslušali in pripovedovali kot šalo: Pilot je prišel s svojega poleta nad Nemčijo pred izpraševalnega oficirja pa mu je povedal, da je pomotoma pozabil razvezati zavoj letakov, tako so padli vsi skupaj iz letala, namesto da bi se raztresli. "Za božjo voljo, saj bi lahko koga ubili tako!" je v strahu zakričal oficir. Včasih smo mislili, da je bila to šala. Zdaj, ko vemo, kako stroga naročila so imeli, da ne smejo raniti nobenega civilista, zdaj lahko vzamemo resno to dogodbo.

V noči med 19. in 20. marcom je 30 Whitleys in 20 Hampdens bombnikov napadlo nemški otok Sylt, njihovo mornarično bazo. Napad je trajal 6 ur. Moja knjiga pravi, "... ali kar smo se naučili pri tem prvem ponočnem napadu na trdno zemljo, je bilo več vredno, kakor število poškodovanih ali uničenih pomorskih letal, hangarjev ali zgradb in poti." 8. aprila 1940 je Nemčija vdrila na Dansko; sledila je Norveška. 10. maja 1940 so prišle na vrsto Nizozemska, Belgija, Francija. Vojna se je začela za nas prav pošteno "zares". Sledil je neposredno Dunkirk. Za tem se je zgrudila naša edina zaveznica—Francija. Nemška invazija nam je visela okoli vratu—samo zadržati bi se bilo treba vrv. Lovska letala so dobila za nas Battle of Britain, bombniki po noč za nočjo uničevali priprave v pristaniščih, ki nas gledajo v velikem polukrogu iz nemške oblasti: vsa norveška obala: doli ob danskih, nemških, nizozemskih, belgijskih, francoskih vodah...

V aprilu smo imeli zelo slabo vreme, ali naši bombniki so se potrpežljivo iskali natančno jim zaukazane vojaške objekte, nič drugega se niso dotaknili. Nemška vojska se je zavalila proti zapadu, pa proti našim obalam—nič več ni bilo časa, ni bilo možnosti misliti na civiliste, prijateljske, sovražne civiliste: vsi so prišli pod kolo vojne grozote. Največje zračne bitke so se vršile nad nizozemskimi aerodromi in njeno obalo. Rotterdam, Leyden, Hague... strašno so trpeli. Potem so naši bombniki napadli Italijo—vso pot iz Anglije so letali—Turin, Milan, Genoa. Začeli so se napadi na "invazijska pristanišča", ki niso nikdar prenehali, ki ne bodo nikdar, dokler ne bo vojna končana. Dokler ne Nemčija v stanu, pripravljati v njih svojo invazijsko armado... Ostend, Dunkirk, Ca-

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Glede programa naj omenim, da ni bilo nobenih skupnih vaj za nastop, vse skupine in vsi posamezniki so se ravnali edinele po redu tiskanega programa, ki jim je bil podan v dvorani ali morda nekaj dni prej. Kljub temu je šlo vse gladko naprej in program sam je bil bogat in lep izvajen od začetka do kraja.

Predsednik Frank Kerže je otvoril program z lepim nagovorom, kateremu je sledil nastop slovenskega tamburaškega zbora pod vodstvom mr. Gerjovića. Zaigrali so ameriško himno in potem "Hej Slovani", ob kateri je začela peti vsa dvorana, kar je napravilo svečan vtis. Jaz sem opazovala našega glavnega govornika, ki je tako navdušeno pel, da se je bilo bati, da pozabi svoj govor—pa ga ni, kajti, kot hitro so tamburaši zaključili s kitico narodnih pesmi, nam je bil predstavljen sodnik F. L. Hackenberg iz New Yorka, rodome Čeh (njemu so naciji ubili brata), ki je zbranemu občinstvu napravil tako prepričevalen govor, da je bil čisto prekinjen z odobranjem od strani publike. Upamo, da se pride med nas kot govornik.

Pevsko društvo Domovina je pod vodstvom J. Koprivke zapelo "Zagorske zvonove" in Venček narodnih pesmi. Občinstvo jih je za lepo in ubrano petje

lais, Boulogne, Dieppe, Havre. Bombardiranje nemških industrijskih krajev, nemških pristanišč, nemških prometnih križišč. Preko lanske zime so bili naši bombniki edini, ki so prišli do sovražnika do žvega, ki so se ga mogli lotiti, ki so mu edini prizadejali težke ure, ker na mejah ni nihče gnjavil kot ga letos Rusija.

Se vedno napadajo naši bombniki samo vojaške objekte. In tako so točni, tako skrbni—posebno nad deželami, ki so samo okupirano nemške, da jih ljudje z veseljem pozdravljajo, ker, pravijo, da res ni nedolžnih žrtev. V Nemčiji sami upamo, da ni tako, posebno po vsem, kar smo videli, da so oni napravili v Londonu in drugih mestih. Ali vendar, če se ozremo nazaj na začetek vojne, se moramo smeslati: oni imeli prvim ukazom, ko so bile ladje edine, ki so jih smeli napadati, ker če bi bomba padla na trdo zemljo, bi bila možnost, da "trpi kar civilist". In sovražnik je bil isti takrat kot je danes. Vidite, kam privede vojna vsakogar, tudi onega, ki se hoče obnašati kavalirsko. Z eno nogo v vojni, z drugo v nevtralnosti, pa spet z eno na lahko v napadano sovražnika, z drugo pa globoko v papirjih mednarodnega prava, ki ga nihče ne prizna: kam privede tako obnašanje? V veliko slabši položaj, kakor če bi od vsega začetka vzeli vojno tako, kot je: kruto, nekompromisno, vse uničujočo, gol boj za obstanek. Zgrešena sentimentalnost je, računati, da se bo sovražnik obnašal dostojno, če se ti tako obnašaš. Prej ali slej bo prišel trd čas, ko vsakdo sleče rokavice, jih mora, če hoče preživeti. Čim prej, tem boljše. Dokler se ne zgrudijo vsi prijatelji, ki bi nam lahko pomagali, dokler je še čas, da nismo sami na svoji strani v bitki. Mi tukaj smo že tako daleč zabredli v težave radi tega, da smo bili eno leto sami na svoji strani v bitki. Tak je nauk, ki nas ga uči dveletna zgodovina bombniške komande. Nauk, ki sem mislila, da bo zanimal tudi Vas v Ameriki.

Drugo, kar nam pove, sem rekla, da je dejstvo o naši sili, ki raste. Število bombnikov, ki so jih rabili v prvih napadih, teže bomb, število napadov: danes se zde ti podatki pritlikavi. Letos smo imeli septembra in oktobra zgodnje goste megle, in vendar pravi poročilo, da je samo bombniška komanda raztrosila nad Nemčijo v zadnjih treh mesecih več kakor deset tisoč ton bomb. Dvakrat toliko kot lani v istem času in boljše vremenu. Tudi to sem mislila, Vas bo zanimalo. Ker za to smo v veliki meri dolžni Vam v Ameriki. Brez Valih pošiljatev se ne bi bili tako daleč.

Dolenjka.

nagradilo s prirčnim odobravanjem. Nastopu Domovine je sledila deklaracija Ivana Zornanove pesmi "Kako ti je, Slovenija, mati moja?" Za deklaracijo, ki sta bili na programu in za govornike, kot za voditelja programa Keržeta, je bilo težko, ker se je pokvaril mikrofon in tako ni bilo mogoče vsemu občinstvu dobro slišati besedila pesmi in predsednikovih naznanj posameznih nastopov. Izjema je bil gotovo sodnik Hackenberg, ki je orator in se njegov glas sliši v vse kote dvorane, pa čeprav ni mikrofona pri rokah.

Moški zbor Slovan pod vodstvom Ig. Hudeta je zapel "Domovini" in "Na dan!" Fantje so krasno zapeli. Pevci in pevke cerkvenega zbora, tudi pod vodstvom Hudeta, so mlo zapeli Gregorčičevo "Ujetea ptička tožba" in "Ko so fantje profi valili." Ta zbor ima, kot sem opazila, mnogo mladih moči. Članici tega zbora, Dorica Bukovec in Marica Markovič, sta podali v duetu pesmi "Kaj ne bila bi vesela" in "So ptičke skup zbrane". Dorčin sopran in Maričin alt se lepo zlagata in občinstvo ju je hotelo še na oder, pa se je zaradi dolgega programa "namečke" kolikor mogoče omejilo.

Nastopa treh malih harmonikarjev nikakor ne smem prezreti. Ti junaki (kot smo jih podražili po nastopu za kulisami) so nam na piano-harmoniko lepo in krepko zaigrali štiri komade in eno povrh: Miss Mary Grill (14-letna) je bila v narodni noši in harmonika se ji je podala tako, da je zgledalo res tipično slovensko, ko je s svojim bratcem Johnnyjem (10 let) in Charlesem Penkom (10 let) ubirala strune v "Mariborskem valčku". "Domovini" in drugih podanih komadah. Pa to ni bilo vse od teh treh, Johnny nam je podal tudi lepo deklaracijo in sicer Gregorčičevo pesem "Domovini". Tukaj rojen dečko, a je izredno lepo izgovarjal slovenske besede in deklaracijo je znal gladko, tako da nisem bila kot šepetalka kar nič potrebna. Razumem se, da so naši ljudje Johnnyju navdušeno zaploskali. Upamo, da ga še slišimo—igrati in deklamirati.

Poseben odstavek gre miss Ann Kepić, ki je nastopila kot solistka z eno slovensko in eno angleško pesmijo. Njen krasen glas je občinstvo navdušilo, da jo je klicalo na oder za ponovne pesmi, ali njej se je mudilo, ker je imela nastopiti še nekod, in tako je ponovno odpela le zadnji del ene pesmi, toda slišati jo moramo spet in obenem ji želimo, da bi s svojim lepim glasom in talentom uspeła kot pevka. Njena ljubka osebnost jo je priličila vsem, da bi jo gledali in poslušali kar naprej. Ann, le ostani tako pristna in neokvarjena Slovenka in uspeh ti bo zagotovljen!

Solist Louis M. Rupnik je podal občinstvu nenavadno in čisto primerno pesem "Na hribu sv. Mihaela" in "Moja kosa je krizavna". O prvi pesmi mi je dejal, da če bom kaj pisala, naj gotovo ne pozabim omeniti, da mu jo je podala njegova mati, ki se jo je naučila od naših vojakov v domovini. Saj veste kako je naš slovenski bojevniki zmirom krvavel za tuje tirane na raznih bojiščih in iz te prilepne borbe za tuje so se izcimile vojne pesmi slovenskih vojakov, katerih ena je tudi ta, pevci-sinu po materi podana vojna pesem o sinu, ki mu je krogla prebila srce, in o mrtvih truplih in vojni grozi na hribu sv. Mihaela. Louis Rupnik je pesem interpretiral tako verno in realistično, da je pustila na nas vseh globok, globok vtis. Pri klavirju je bila njegova sestra, imena katere pa si žal nisem zapomnila, oziroma nisem vprašala po njem. Sem bila pač zaposlena z raznimi brigami in sem tako zgrešila to in ono slično nerodnost. Upam, da mi vsi prizadeti tako površnost oprostite.

Ker se jugoslovanski minister Snaj še ni vrnil iz Londona in tako ni mogel nastopiti kot govornik na našem programu, kot je bilo nameravano, nam je pa spregovoril nekaj besed svetnik jugoslovanskega poslanstva v Washingtonu, dr. Rybar. Kot primorski rojak nas je dr. Rybar zagotovil, da vse delovanje za zopetno osvobodjenje jugoslovanskega ljudstva pomeni obel-

nem tudi osvobodjenje naših podjarmljenih manjšin v Primorju, na Koroskem, pod Madžarsko in drugod. Tega se zavedajo vsi predstavniki Jugoslavije in vsi, ki delujejo za zopetno zedinjenje naroda in za njegovo boljše in srenejšo bodočnost. Navzdol so izvajanja dr. Rybarja z odobravanjem vzeli na znanje.

Krasen je bil zaključek programa, nekakšen grand finale, ko so nastopili s tremi krasnimi pesmimi moški zbori od vseh treh zborov, ki so sodelovali pri programu. Že slika sama na oderu je bila imponantna: v ozadju pevci, v ospredju naši tamburaši (med njimi miss Subel v beli narodni noši), ko pa so na znamenje Gerjovića zaigrali in zapeli, je bilo to nekaj tako vznemirajoč, da užitek ni mogoče opisati z besedami. Posebno je zadonela pesem "Jadransko morje". Melodija tamburice, pesmi naše zemlje in našega ljudstva, kako močan vtis je to napravilo na nas vse.

Ta vtis je očitno ostal z nami ves večer, zakaj govorila sem z mnogimi, mnogimi rojaki in rojakinjami in vsi so izražali voljo do sodelovanja za od pomoč domovini in za njeno srenejšo bodočnost. Bili smo skupaj Slovinci različnih prepričanj, a se nismo nič o tem vpraševali, ker zavedali smo se vsi, da zdaj je naša prva dolžnost, pomagati našemu trpinčenemu narodcu onstran. Kdor hoče rešiti topoljenje, se ne briga v tistem hipu za njegovo prepričanje, ampak najprej izvrši svojo človeško dolžnost. In te človeške dolžnosti smo se zavedali ta dan vsi, od župnika Petriča, ki je kupil od mene šop nageljnov za oltar, pri katerem, je dejal, da bo naslednji dan bral mašo za domovino, pa do najbolj svobodomiselnih in radikalno mislečih rojakov, ki so posetili to prireditel v pomoč svojemu narodu. Vsem gre priznanje in zahvala in upati je, da bomo v tem pravcu nadaljevali prepotrebno delo, ki smo ga s to prireditvijo v New Yorku začeli.

Kot članica pripravljalnega odbora izrekam v imenu odbora združenih slovenskih društev v New Yorku toplo zahvalo vsem, ki so tako pošteno sodelovali pri programu in drugem delu za to skupno prireditel. Tudi našim listom, Prosveti, Glasu naroda, Enakopravnosti, Glasilu KSKJ in morda še kateremu, ki je znanosti prinesel kak dopis o tej prireditvi, se najiskrenejše zahvaljujemo ter se nadejamo, da nam pojdejo tudi v bodoče na roko pri sličnih podvzetih.

Moja osebnost zahvala naj gre vsem našim vrlim Primorcem, ki so poskrbeli, da so iztaknili "Primorsko Slovenko" na prireditvi in jo zagotovili, da se strinjajo z njenim delovanjem. Sploh naj na tem mestu izrazim svojo hvaležnost vsem Slovincem in Slovincem iz New Yorka, New Jerseyja, Connecticuta, iz naših farm v zgornjem delu države in od povsod drugod, ki so se, kot so dejali, z veseljem odzvali apelu Primorske Slovenke ter prišli, da so z nami praznovali slovenski dan, ki nam bo ostal v lepem spominu in ki je v čast našemu slovenskemu življu v tej okolici.

Mladim muzikantom od Manhattan Accordion Clubs se moramo tudi zahvaliti za brezplačno igranje med odmorji regularne godbe (Koprivkov orkester) in želimo jim tudi, da jim bo to sodelovanje prineslo v bodočnosti kak rezultat v obliki povabil na plesne in druge priredbe. Plesalci so bili z njih godbo zadovoljni.

Ni mi še znano, rojaki in rojakinje, kakšen bo končni gmetni uspeh te naše skupne prireditve, ali moralno smo dosegli uspeh, kakršnega nismo pričakovali in to je za nas vredno zlata. Investirajte to dragoceno zlato v prid osvobodjenja in lepše bodočnosti Slovencev in vseh Slovanov. Pozdravlja vas—

Primorska Slovenka.

Trije Norvežani ustreljeni zaradi sabotaže

Berlin, 8. dec. — Časnikarska agentura DNB poroča iz Osla, Norveška, da so bili trije Norvežani opoznani za krive sabotaže na obravnavi pred vojnim sodiščem, obsojeni v smrti in ustreljeni.

Novi člani federalnega posredovalnega odbora. Od leve na desno: F. S. Fales, F. D. MacIver, George Googe, F. H. Adams, in William A. Calvin.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Jedva je Basaj za silo požrl ta udarec, pa je počilo pri domači banki, o kateri je še nekaj tednov pred polomom zatreljav javnosti, da je bolj varna in nepremagljiva kot Gibraltar in skala sv. Petra skupaj. Banka je bila Basajeva velika zaslonba, skozi njo je kontroliral tisoče rojakov, in ta zaslonba je počila, se zrušila tako nenadoma, da je bil Basaj ves izven sebe. Pa ne samo to, da je banka propadla: ti vražji rdečkarji so polomijo še gorko vzeli v svoje kremplje ter jo mrcvarili kot svinja meh; da je Basajeva in njegovih brezvestnih bančnih backov krivda, da so prišli rojaki ob vse svoje prihranke v najbolj kritičnih časih, so kričali; da se je banka že dolgo zibala na robu prepada, pa je niso hoteli rešiti, dokler je bil še čas, ker je to nasprotovalo njihovim interesom; da so svoje tisočake pred končnim polomom spravili lepo na varno; da so banko vodili idijoti in brezvestni izkoriščevalci, in tako dalje. In pri tem se je Jakob Muren najbolj odlikoval. Prekleta zgaga!

Basaj sicer ne more reči, da bi bili vsi ti očitki nezastudeni, o ne, toda kaj pa tega človeka te stvari sploh brigajo? Muren vendar ni izgubil pri polomu niti ušivega centa, ker ga ni imel! In kaj mu gre v nos, ako je Basaj pravčasno rešil svoj denar iz polomije? Mar bi rabil svojo pamet, se lepo grel pri svoji ženi, take zamotane probleme pa prepuščal v rešitev drugim, in sčasoma bi gotovo nekaj prišel; če bi bil dovolj pameten, bi ga celo Basaj lahko kdaj porabil, kar bi ne bilo slabo za Jakobov žolodec!

Bančna polomija je Basaja drago stala. Denarja sicer ni izgubil, zato pa je silno padel njegov vpliv, nekdanji ponižni in pokorni privrženci so ga začeli v trumah zapuščati ter ga pri tem zmerjali kot steklega psa, njegov list je izgubljal naročnike, stolec njegove močovitosti se je začel majati in celo v mestni hiši ga niso več tako prijazno gledali kot nekoč. In Basaj je bil prepričan, da tega ni zakrivil toliko polom sam, kakor propaganda socialističnih in svobodnomiselnih listov, pri kateri se je najbolj odlikoval Muren. Če bi bil Muren molčal, si je v mislih zatrjeval Basaj, bi bili z lahkoto potolažili opeharjene vlagatelje, toda Muren ni molčal in njegovo hujskanje je obrnilo množico proti njemu, proti največji glavi v metropoli, proti njemu, ki je vedno skrbel, da so prišli njegovi zvesti do manjših korit, ki jih je nudila republikanska politika, dasi je večja korita obdržal zase in za svoje najbližje pristaje in pomagale. In zato, ker je to storil in ker to še vedno dela, ga je treba spraviti s pota! Samo — kako?!

Vse druge grehe, ki jih je bil Muren zagrešil po Basajevem prepričanju proti njemu in njegovi rodoljubarski skupini, bi Basaj še nekako spregledal, a tega ni mogel. Vse, tudi tisto vmešavanje v zadeve spomeniškega odbora, vse bi mu odpustil, če bi se ne bil vmešal v zadevo bančne polomije. Tega ni mogel kar tako odpustiti.

Ko je Murnovo vmešavanje prineslo poraz Muhiču, je bil Basaj strašno jezen nanj, a tisto vendar ni bilo nič v primeri z bančnim polomom.

Prekleta banka! Da se je morala sesesti baš v najkritičnejših časih, sredi krize! In ta prekleta rdeča stvar, posebno Muren, ki se je menda specializiral za vikanje v bančne polomije! Da bi ga zlodej! —

Minula je že cela debela ura, a pri "veseli Marički" zbrana družba se je nahajala še vedno v stari drži in razpoloženju. Basaj je bil le še bolj mračen, Kosmač se je pričel dolgočasiti,

Fik je začel izgubljati veselje do ogledovanja višnjevi kolobarjev tobakovega dima, Česna je šililo na spanec, a si ni upal s svojo odstranitvijo motiti tišine mračne zamišljenosti, Jošt Traka pa je dalje študiral oblike nage deve na stenskem koledarju. Marička, ki jo je že začelo jeziti, ker so jo možaki tako zanemarjali, se je spravila k radiju ter ga odprla.

Tedaj sta se istočasno razjasnila Basajev in Joštov obraz. Basaj je že odprl usta, da bi izkašljal svojo idejo, ki se mu je rodila v glavi ob pogledu na večerni časopis, kjer je stalo v debelih črkah: BOMBA PORUSILA GASOLINSKO POSTAJO, a ga je Jošt prehitel.

"Poiščite žensko!" je dejal na moč odvažno ter s kazalcem pokazal na sliko nage deve. "Ženske ti uničijo še drugačne ptice kot je Muren! Razumete?"

Možje so se spogledali. Potem so se njihovi obrazi razlezi v blažen nasmeh. Seveda so razumeli! Jakob, pravijo, je hud babjek, no, in čedna deklina bi mu zlahka zmešala oči — potem pa škandal in fant bo na tleh! Sijajno! Jošt ima glavno na pravem koncu! Da, da. Ampak, treba je dobiti pripravno žensko.

"Kovačeva Julka bi bila kot nalašč za kaj takega," je svetoval iznajdljivi Jošt, ki je bil uganil misli svojih pajdašev. "Čedna, zapeljivih oblik, iz oči ji gleda sam Izkušnjavec in moške zna naviti okrog svojega mezinca!"

"You bet!" mu je pritrdil Nace Fik ter se kisló nasmejalo. "Samó zdrav ni, hudič babji!"

Kosmač se je škodoželjno nasmejal. "Ooo, torej se je tudi naš prijatelj Fik nalezl muzike pri nji! Tatata, to je pa res zanimivo! Hehe."

Fik je zardel kot sramežljiva devica ter jezo siknil v Kosmača. "Drži svoj strupeni jezik za zobmi, pokveka! Misliš, če vem, da ni zdrava, da sem moral imeti opravka z njo?"

"Ah, kje neki?" se je posmeheval Kosmač, ki Fika ni nič kaj maral. "Saj vendar vemo, da si vzor zvestega zakonika moža, ki nikoli ne skoči preko zakonskih ovinč. Kakopak..."

"Pes!" je jezo zarenčal Fik. "Molči, če ne..."

"Mir, fanta!" se je vmešal s svojim voltilim basom Basaj. "Nismo zato tukaj, da bi poslušali vajino otročje pričanje! Ti, Fik, praviš, da punca ni zdrava? Dobro, toliko bolje! Potem bo fant dobil, za povrh še muziko! ... Imenitno!"

Potem je poklical Maričko. "Ti pa vzemi v roke Julko ter jo lepo, previdno nagovori, naj se požene za Jakobom ter ga ujame v mrežo. Ti veš, kako se bo dalo dekleta pridobiti za naš načrt, ne da bi vedela zanj..."

"Brez skrbi, Elija," Marička se je navihano zasmejala. "Porečem, da je fant nepremagljiva trdnjava za ženske in bi tudi nji ne uspelo, zaplesti ga v mrežo, in punca bo komaj čakala, da bi čim prej prišla z njim v dotiko ter ga začela ovijati v svoje mreže... Ampak, kje bi se pa dobila?"

"Prihodnjo nedeljo imajo socialisti svojo jezensko prireditev, koncert in ples, in Muren bo tam," je spet svetoval iznajdljivi mežnar Jošt. "Če ga še ne pozna, ga ji lahko kdo izmed naših predstavi, ostalo bo pa storila sama."

Basaju se je odvalil težek kamen od srca. "Torej ta stvar ja zaenkrat rešena? Marička, pijske na mizo, koliko je kdo hoče, vse na moj račun!"

V mislih pa si je rekel: "In če ženska ne bo zalegla, tedaj, Jakob Muren, ti bodem dal pokusiti malo ostrejšo medicino..."

(Dalje prihodnjič.)

"Ali bi? Ali ne bi? Bi? Ne bi? Pač bi!"

In jedva je rekel tisto besedo, že sta utihnili ptica na višavi; on pa je bil nenadoma sam kakor ogromna ptica, s širokimi črnimi krili, ter se je dvignil do kamenitega gnezda in je vzel speči samici jajce izpod života. Ukradel je jajce, izginil je bogvekam.

II.

Zlato okence sonce se je pričelo dvigati in odpirati nad kosmato kuemo Kriške gore — ali kakor ji je pravilo. Zaspana vasica si je mela oči; ponekod so se budili petelini ter so prepevali, visoko na gredeh, z iztegnjenimi vratovi.

Tistikrat se je zgodila z Brtončevim lemenatarjem zagonečna, nikdar ne razjasnjena reč. In kdor mi ne zaupa resnice, naj se prepriča ob lastnih inu besedah; za rdečim litrom sva sedela, ko mi je pripovedoval:

"Napol sem dremal, napol sem čul. Čez ves strop je legal kovani križ na oknu, kakor čudežna prikazen; nekakšne pesmi so mi se brenčale po ušesih, sladko in milo, od snov, ki so bili zbežali. In glejte, gospod, ko se čemerim tako proti šipam in se raztezam na postelji pa kukam izpod odeje ter si belim lase, ali je jutro, ali večer, — kaj pravite! — naenkrat se obesi črno in grozno čez polovico okna, kakor prt. Ampak tisto ni bil nikakšen prt, zakaj videl sem, da je gledalo, pregibalo se, mužalo se v mojo čumnatost in se rezalo s širokimi zobmi. — Jezusmarija! vzdihnem sam v svoji grešni duši — kaj je to? — Mrzel znoj se mi je udrl po čelu kakor hudournik. V tistem strahu, gospod, privzdignem glavo ter zakličem: — Kdo si, pošast, govoriš? Ali si človek, ali bogonasvarj? In no mine Patris... — in veste, preden sem rekel Fili, že je iztegnil zlodeji roko, dolgo in kosmato, s krempiji kakor veje na osušeni hruski; iztegnil jo je skozi šipo, ne da bi jo razbil, zagrabil je mojo odejo spodaj pri znožju in je potegnil... Tako je potegnil, da je ležala namah sredi sobe, jaz pa, grešnik — sam pred seboj, nečist in pohujšljiv, kakršen me je ugajalo ustvariti Gospodu... In glejte, v tistem hipu sem se zavedel, da ne spim in ne sanjam; odeja je ležala za vso resnico na podu, jaz pa na postelji, takintak — in zunaj se je smejala jutro s prvimi žarki... Vi, gospodine dragi, pravite, da ne ručate v hudiča; jaz pa verujem vanj, in če se mi ne bi zdelo greh, rekel bi, da še bolj nego v Boga: kajti Boga vsemogočnega nisem videl, hudiča pa sem, in to je bilo tisti dan!"

Čudovišne sanje pobožnega lemenatarja niso bile edine tisto jutro, pri Brtončevi hiši; ali hočete slišati druge?

Pod svinjakom je ležala visoka skladovnica drv, nad drvi je bila pajčevinasta streha s svojimi tramovi, a na tramovih je spala vrla družba kurje gospode in veljačine; kronist naj beleži samo naše dične putke z imeni Kokodinka, Kokodela, Kokomunda in Kokomela ter slavnostna in zaslužna putoljuba petelina Kiškirava in Kirikavkeza...

Dajte mi pero nesmrtnikov, da vam opišem blaženo spanje premile Kokodinde. Zakaj vi ničimerniki si pač ne morete naslikati počitka mlade in zaljubljene žene, poštene in spodobne, ki bi se malodane zarekale, da je še devica; takorekoč... Saj — en jajček ali dva, to je v današnjih časih pregrehe in pohujšanja toliko kakor nič, in ne izpreminja imena in ne kvari časti, marveč lahko sklepamo rasti in zahvalimo Boga do vrha, da ni bilo hujše spote! Tako je presladko dremuckala vzorna Kokodinda, spoštovana med vsemi vrstnicami, tista Kokodindica, ki je trdila in trdi še dandanašnji, da je od boljše hiše in da ni brez naobrazbe srca in duše sprejela medenih pričetkov kurjega materinstva; jaz verjamem nji in njenim prijateljicam, ki vedo med seboj, da je navadna in bedasta kmetka kokaš, kakršnih je večina njih samih in še mnogo drugih na svetu.

(Dalje prihodnjič.)

Čudno — Ali žive tvoji sosedi slabo? — Nasprotno, zelo dobro, sajmo vedel bi rad, od česa žive.

Maribor nekdanj in do okupacije

(Nadaljevanje.)

Posledica izgonu Židov se je kmalu pokazala; prenehala je trgovina s tujino in njihovimi trgovskimi centri, ostala je le lokalna trgovina, ki se je pa mogla vzdržati le s privilegiji deželne kneza. Obrt in trgovina sta pešali, mariborski mešanec se je zopet oprijel poljedelstva in v tem položaju je živel Maribor do začeta 18. stol. — Moramo še omeniti, da se je pred mestnim obzidjem nahajala naselbina okoli cerkvice svetega Ulrika — bila je iz 13. sto. in je stala na vogalu Aleksandrove ceste in Prešernove ulice — leta 1449 se imenuje: Newgassen vor s. Ulrichor.

V upravnem oziru se je mesto razdelilo leta 1350 na štiri okraje. Mestno upravo, zunanji svet po 12 mož, notranji tudi po 12, so volili meščani svobodno po mestnih statutih. Notranji svet je volil mestnega sodnika, ki je imel celo pravico krvnega sodstva in bil v tem odgovoren neposredno deželnemu knezu. Morišče mestne sodnije je bilo za sedanjim starim pokopališčem.

Turki in verske homatije

Ko so v 14. stoletju začeli izdelovati topove; ki so metali sprva kamnite, pozneje železne krogle, so morali ojačiti tudi mestno obzidje. Ko se je tedaj približala našim dežlam turška nevarnost, je ukazal cesar Friderik IV. Mariborčanom mestne utrdbe ojačiti in v jarke napeljati vodo iz Treh ribnikov. Leto pozneje je ukazal pobirati prispevke za skupno obrambo. Spričo vesti, ki so se širile, je mestni svet dal leta 1465 utrdbe vnovič ojačiti; takrat je dobil Maribor kot osrednjo stavbo današnji grad. Postavljen je bil leta 1478 po naročilu cesarja Friderika. Leta 1475 so napadli Turki preko Ptuja, a se ognili močno utrjenega Maribora in udarili proti Limbušu. Prav takrat se je pa tudi začela vojna z ogrskim kraljem Matijo Korvinom za nadoblast v Avstriji. Že leta 1480 je pridrl pred Maribor in ga oblegal. A prebivalci so vse napade odbili in moral se je vrniti na Ogrsko predvsem zaradi grozečega turškega napada. Naslednje leto se je Matija Korvin vnovič pojavil pod obzidjem, a tudi tokrat je bil odbit, ker je obrambo odlično vodil mestni sodnik Benedikt Satl. Vendar pa se je papeževemu legatu posrečilo pregovoriti kralja, da je oblego opustil. V tem pa so turške čete že nevarno poplavljele okolico Ptuja in požigale ter plenile po vsem Dravskem polju.

Pravo turško armado — ne pa roparske tolpe iz Bosne — je Maribor prvič videl pred svojim obzidjem leta 1529. Sultan Sulajman se je podal s svojo vojsko pred Dunaj, da bi ga zavzel; a vsi njegovi napadi, so bili odbiti. Na umiku so prišle turške čete preko Arveža in Košakov ter s hrvatske strani pred Maribor. Že med obleganjem Dunaja je dal mestni sodnik Krištof Wildenrainer ojačiti utrdbe in postaviti topove. Dal je nakupiti žita in kar ga niso peki prodali meščanom, so ga spravili v mestna skladišča. Trikrat so turški oddelki navalili na obzidje, a vsikdar so bili odbiti. Toda že so se začele rušiti utrdbe in mesto bi se moralo podati, da se ni prav tedaj prikazal Sigismund Višnjegorski s svojimi četami in po srditih bojih pregnal Turke; ti so se umaknili pri Melju na splavh preko reke Drave in pri te priliki opustošili Ptujsko polje. Drugi večji napad sultanove vojske na Maribor je bil leta 1532. Turška vojska je vnovič korakala proti Dunaju, a na poti jo je zadržal pri Kiseku Nikolaj Jurisič. Ker se je v Avstriji zbirala krišćanska vojska, se je hotel sultan čim prej umakniti mimo Maribora na Hrvaško; zahteval je prost prehod, ki mu ga na Wildenrainer ni dovolil. Vnovič so Turki naskočili utrjeno mesto, a so bili odbiti. Ker se je pa sultanu mudilo naprej, je dal zgraditi most med Viltušem in Limbušem, nakar ga je prekoračil s svojo vojsko. Pri tem so Turki napadli Limbuše, pridrli na Pohorju celo do Sv. Aneha in izropali vso pokrajino tja do Podčetrčka.

Meščani so se sedaj lotili poprave utrdb in začeli na novo graditi razrušene hiše; leta 1543 so napravili na koroške stanove prošnjo, da so prišli po dvakratni oblegi skoraj ob vse in naj jih založe s smodnikom in krogami, če bi jih sovražnik vnovič napadel. In tako se je poprava obzidja in utrdb zavlekla čez leto 1550.

Nekako ob istem času imamo opravka s pojavom luteranstva v Mariboru; nova vera se je širila med meščani sprva tajno, tako da se ni dalo ob cerkveni vizitaciji leta 1528 o tem nič določnega zvedeti. Javno se je pa priznavala večina mariborskega meščanstva k novi veri, ko so deželni stanovni izsilili od nadvojvode Karla III. (leta 1578) v Brucku ob Muri izjavo o verski svobodi luteranov. Posebno je pospeševal luteranstvo lastnik Betnave baron Volk Herber-

stein, ki je vzdrževal celo predkanta, katerega so mariborski meščani pridno obiskovali. (Dalje prihodnjič.)

13 SHOPPING DAYS LEFT. GET XMAS CARDS NOW! Buy Christmas Seals. RAD BI DOBIL FANTA v starosti 8 do 12 let za svojega pa samo za vzgojiti. Hočem ga kratek čas, ker nimam svojih. Vse dosti, dobra vzgoja. Pišite na Lepa Farma, c/o Prosveta, 2657 Lawndale Ave., Chicago, Ill. — (Ad)

NAZNANILO

Direktorij Slovenskega delavskega doma 15335 Waterloo Rd. - Cleveland, Ohio

nasnanja vsem delničarjem in društvom delničarjem, da se vrši REDNA DELNIŠKA SEJA Slovenskega delavskega doma dne 23. januarja 1942.

Za direktorij, VINCENT COFF, tajnik.

TWO-WAY PASSAGE

The latest book by Louis Adamic

A concrete, dramatic suggestion for defeating the anti-democratic forces that threaten the world's future — by the author of MY AMERICA, THE NATIVE'S RETURN, FROM MANY LANDS.

PRICE \$2.50

Including postage

In stock also other books by the same author.

Order from

PROLETAREC BOOK SHOP

2301 SO. LAWDALE AVE. CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane na vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška reči, da je list predrag za člane SNP. List Prosveta je v resni lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Cincero in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 6.30
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 3.90
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je v resni lastnina.

PROSVETA, SNP, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino na list Prosveto vsoto \$

1) Ime	Čl. družina št.
Naslov	
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:	
2)	Čl. družina št.
3)	Čl. družina št.
4)	Čl. družina št.
5)	Čl. družina št.
Mesto	Država
Nov naročnik	Star naročnik

Obsojenci

Vladimir Levstik

NENORMALNI PIŠCANEC

I.

"Devetnajst! Devetnajst! Devetnajst! Čudni koraki so se razlegali v dolino; daleč so jih slišali, zakaj noge popotnika so morale biti težke in okorne, steze pa so bile po tistem kraju skalnate, vse polne sivga kamenja, podobne surovim stopnicam, na široko zasekanim v apnenčasta brda.

Tujec je šepal med griči. Pa kaj, če jih je bilo več? Res, nemara da ni bil samo eden. Tamkajle, glejte, je še govoril s poznim kmetičem, gospod v elegantni modri suknji najnovejšega kroja, v belih hlačah, čevlje žolte kakor pšenice hleb, z gizdalinskimi slanimi na kozlovski glavi. In jedva je prišel okrog ovinka, že se je pokazal koscem kakor menih v črni halji, s trdo vrvjo okrog pasu. Ob stal je pred hišo, poprosil je kislega mleka; gospodinja je pogostila lepega oficirja v zlikanih škornjih z ostromagami; šalil se je z dekleti in je kramljal med njimi — poreden sejar z viržinkami v naprsnem žepu in z verigami čez ramo. Zdej je hodil hagle, zdej počasi, zdej glasno, zdej potihoma; enkrat je zlezl

vase, da bi se lahko skril v kritno, drugi je razmahnil z rokami in je žrstel v oblake. Čudno in sumljivo pa je bilo to, da se je ogibal križev in drugih pobožnih znamenj; ali veste, da je nad vasjo zagledal v leščevju spečo pastarico ter je obstal pred njo s pogledom pohotnosti — obstal, odgrnil ji mirne prsi, zagledal škarpulir, izpustil, zbežal in zavpil tako nemarno, da so vsi ptiči tiste okolice pozabili peti...

Kdo da je bil popotnik? O, ne imenujmo ga, prijatelji božji; takaj, on hodi še danes okoli, potika se po milem svetu kakor lev, ki rjove in išče, koga bi požrl.

Pa je prišel čudni tujec do starega gradu, ki je slovel pred tisoč leti in stoji te čase razdrti in zapuščeni; streha se je porušila že bogvekdaj — povem vam, sama puščoba je tistega zidovja; ljudje pravijo, in takšni, ki jim verjamem, da se opolnoči zbirajo na razvalinah nesrečne duše, knezje, vitezi in kraljičine, in se izpovedujejo prestrašnih grehov, črn pop pa sedi na stolu ter se reži z žarečimi usti in jih odvezuje usmiljenega božjega na veke.

Grad stopi na strmim; navpično pada skala izpod njega, pač sto in sto metrov globoko. Pred breznom pa je ostalo še nekaj starodavnega obzidja in tam je sedel šepavi kavalir ter

je pljunil v dolino. Še tisti hip so se sprli vsi ljudje in so se spravljali, da je bilo sto let veselja za advokate. Kavalir pa je zadovoljno gledal po svetu; polja so bila kakor turška žida in srebrna reka med njimi je gorela v žarkih do neba. Ozrl se je v modrin: globokost brez dna je, trepetala nad glavo in na visokem vzhodu sta visela dva bela oblaka drug blizu drugega ter sta se menda pogovarjala s tiho govorico kakor dvoje ljudi, zaljubljenih in mladih.

Takrat pa so se tujcu zasvetile oči; kajti ravno nad seboj je bil zagledal ptico, veliko ptico, ki je stala z razprostrtimi krili daleč gori v sinjem nebu. Stala je, a naenkrat je zamahnila s perotjo in se je pognala v krogih visoko gori do sonca; obvisela je v nedosežnosti, dva hipa samo, pa je udarila v nizavo, kakor strela iz božje dlani. Obrnila se je kraljevska ptica; še bolj ko zlato so ji žarele prsi; ali jih je solnce razpalilo z ognjem?

Kavalir s kozlovsko glavo je videl, kako se je krasni ptič pognal in je zletel k najvišjemu vrhu razvaline; zakričal je z divjim, svobodnim glasom, odliknil je, četvero peruti je udarilo na strmim zidu. Kavalir pa je položil prst na čelo, hudomušno mu je nabrala brnasti obraz in zamišljeno je dejal sam sebi s finim glasom modrijana: